

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Parergon illationibus limitaneum: an doctrina moralis seu difficilior, quam speculativa; Et universalior, quam minùs universalis; & reflexa, quam directa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

entibus conscientia longam, ac laudabilem operam impendit, literis præterea humanioribus, quibus & Latinis & Græcis fuit insigniter excoltus, aliquid interdu tempore indulgens. Neutrius libri admodum teritur, nec sunt admodum multi, qui fiant extatillos in rerum natura. I modo, & compone altis re-pentia biburna cupressis, pauca insuper, & arentia jam, multis, & semper, ac pro semper virentibus. Tuam ego conscientiam requiro seris, optime Lector in negotio valde arduo, & implicatissimo, & cuius felix exitus tua plurimum interesset, his ne duobus potius dirigendum committeres te, quam illis omnibus, aut etiam, quam cui libet eorum omnium? Tale autem est hoc nostrum præfens negotium, ut iamam expositurus sum, & est insuper utrimque periculosissimum, atque ex genere suo est periculosius pro parte istorum duorum, ut patet ex dictis ab art. 118. Atque hæc de nostris fidentius.

ART. CCXXXVI. Possum itidem verbum unum tuto adicere de auctoribus sanctissimi, & sapientissimi Ordinis Prædicatorum comparando illos inter se tantum, & cum nullo alio, placetque loco verborum meorum referre verba M. Barnabæ Gallego, qui ipse est Dominicanus, vir doctus, & magni meriti habitus. Hic in tract. de conscientia probabili dicit sic: Secunda sententia quæ ut longè probabilior mihi magis placet, & pro nostra resolutione habenda est, docet licitum esse sequi opinionem minus probabilem, & minus tutam, dummodò sit practice probabilis, relicta probabiliori, & tutiori, &c. Hæc igitur secunda sententia communior est inter Thomistas. Eam docet Bartholomæus de Medina, Dominicus Bannez, Petrus Ledesma, Gregorius Martinez, Didacus Alvarez, Ludovicus Montefin, Petrus Corneio, Petrus Arag. Michaël Salon, Joannes Malderus Episcopus, Marcus Serra, Hucusque M. Galleg. qui loca singulorum notat inibi diligenter, sicut, & eorum auctorum, quos in præcedenti nostrorum inspectione nominavimus. Licet autem miscuerit auctoribus sui ordinis nonnullos alios, sunt tamen illi satis non per se, ac celebres, nec commendatione ulla egent adfecti, & ego eos retuli, ut referuntur, ne quid ponerem ex meo, ne quid demerem ex domestico.

ART. CCXXXVII. Pro sententia contraria, ex certis, & indubitatis auctoribus, seu loquentibus in propriis terminis sunt tres tantum, quod sciam, Dominicus, Julius Mercor, in sua Basi totius moralis Theologiæ, Joannes Baptist. Gonet in sua dissertatione Theologica de probabilitate, & quidam alius pluribus in locis, satis notus ex Apologiis, quas adversus ipsum compulsi sunt edere Lucius Sanmarcus, & Amadæus Guimenius. Julius Mercor est vir doctus, maximeque colendus, sed est inter alia auctor illorum duorum argumentorum, quæ tetuli initio ab art. 1. Joannes Baptist. Gonet ego libenter laudo, quantum tibi placet, ut laudemur. De tertio nil dico, nec dixere satis prænominati apologistæ duo. Tu confer, ut libet, tres istos simul sumptos cum omnibus prænomatis pro nobis, & cum quolibet eorum scotum, & tuam tu ipse conscientiam interroga, sicut ego te interrogabam circa nostros homines.

ART. CCXXXVIII. Adde auctores eos paticos, qui pugnant in propriis terminis pro obligatione ad probabiliorem, vel tutiorem, seu strictiorem in rebus omnibus controversis, quales, quales de cætero sint, subesse præterea suspitioni livioris, & animi perturbati propter acerbum, ac vehementem agendi modum, quo auctores hujus nostræ sententiæ, & plurimos, & clarissimos, & piissimos, atque de Ecclesia

Sancta Dei optimè meritos, dicunt corruptores morum, Ethices Evangelicæ depravatores, laxones, palpones, & quid non? Quin R. P. Mercor. non est veritus tradere ex professio 2. par. basis art. 26. suam sententiam pertinere ad traditionem Apostolorum, & auctores sententiæ nostræ contradicere traditioni Apostolicæ; id est, stabilit antecedens, ex quo inferatur nos omnes, quatenus tenemus, & docemus opinionem, quam propugno, esse hæreticos, & hæresiar-chas formales. Quia contradicere traditioni Apostolicæ est hæresis, & docere contra illam est archihæresis, atque catholici rerum theologicarum Scriptores tenentur scire traditiones Apostolicas, maxime dum scribunt de materia pertinente ad aliquam ex illis. Videtur ne tibi satis esse fundata suspicio? Si adhuc non videtur, vide tu probationes Mercori pro ea re, & supple de tuo consequentias facili obvias pro præmemoratis sui, & nostri Ordinis Theologis tot, & talibus. Tædet enim me in his amplius immorari, & ad finem festino, præmonito tamen me loquutum esse de solis Theologis, quos, & solos invicem comparandos proposui. Quia questio præfens versatur in materia juris naturalis, & divini. Nec enim subest placitis Pontificum, aut Imperatorum, ac Principum, cum qua quisque legis cognitione peccet, vel non peccet, mereatur, vel demereatur coram Deo. Quæ autem sunt juris naturalis, & divini pertinent ad Theologos, ad Juristas verò, seu Canonistas, & Legistas non nisi quæ sunt juris canonici, & civilis, ut tradit Divus Thom. quodl. 9. q. 7. art. 15. corp. initio.

Parergon illationibus limitatum: An doctrina moralis, seu practica sit difficilior cæteris paribus, quam speculativa; & est universalior, quàm minus universalis; & est reflexa, quàm directa.

ART. CCXXXIX. **Q**Uæ à pluribus dependent, sunt difficiliora, cæteris paribus, quam quæ dependent à paucioribus, & similiter sunt difficiliora, quæ magis remouentur à sensu, quam quæ minus. Doctrina autem moralis, quæ practica est, dependet à pluribus, quam speculativa, quia dependet ab ipsa speculativa in propria materia, & non è converso. Similiter doctrina universalior remouetur magis à sensu, quam minus universalis; nec non reflexa, quam directa. Quia sensus est circa singulare, à quo plus distat universalis, quam minus universale; & cognitio intellectualis directa sumitur immediatè à sensu, reflexa verò mediatè, atque mediatum distat magis, quam immediatè à termino communi. Ergo doctrina moralis, &c. Et loquor de doctrina morali scientifica, seu procedente modo scientifico. Quia alioquin cætera non essent paria, & loquutus sum cæteris paribus.

ART. CCXL. Hinc apparet questionem istam nostram esse difficillimam, & abstrusissimam. Quia est summè imprimis moralis & practica, quatenus ejus resolutio est regulativa, & ultimò completiva omnium aliarum cognitionum practicarum, eisdemque omnibus cooperatur in ordine ad omnes electiones, & operationes humanas. Omnes namque aliæ opinioniones, & qualescumque cognitiones practicae adhibentur ad eligendum, & operandum sic, vel sic dependenter ab opinione, quam quisque tenerit circa hanc questionem. Nempe sicut omnes aliæ opinioniones practicae considerant particulariter condi-

tiones ad eligendum, & operandum honestè requisitas ex parte operis, & objecti secundum se; ita sententia, quam quisque tenet circa hanc quæstionem, considerat universaliter conditionem requisitam ad eundem finem ex parte operantis, seu ex parte operis, & objecti prout subest directæ de eodem cognitioni præexistenti in intellectu eligentis ipsius, ac operantis. Ac proinde quicumque deliberatè operatur ac moraliter impellitur, atque ultimò determinatur ad eligendum, ac operandum sic, vel sic, juxta sententiam, quam sibi reipsa in animum inducit circa hanc quæstionem, uti perspicitur clarè ex dictis hucusque præsertim ab *art. 194. usque ad art. 202.* Eadem ratione redditur manifestius, quam ut probari, aut exponi ulterius debeat eandem hanc quæstionem esse, & universalissimam inter omnes quæstiones morales, & omninò reflexam, utpotè subalternantem, ac subordinantem sibi omnes alias, & singulas quæstiones practicas, & considerantem reflexè omnes, ac singulas resolutiones ipsarum. Est igitur ista quæstio difficillima, & abstrusissima inter omnes quæstiones de moribus seu speculativas, seu practicas.

ART. CCXLI. Ex quo ulterius spontè apparet, mirandum minimè esse, quod quamplures, & valde perniciose æquivocationes acciderint nonnullis hujus quæstionis tractatoribus, tum circa ipsam quæstionem secundum se, tum circa principia circumstantia, ex quibus dependet ejus resolutio. Alii namque confundere opinionem probabilem cum dubio strictè tali, cum suspitione, & scrupulo; cum sententia improbabili, ac temeraria; cum errore, & hæresi. Alii confundere majorem, & minorem probabilitatem controversas, ac ancipites cum indubitatis atque omninò manifestis; Et rursus apparentes in apprehensione, aut suspitione tantum cum agnitis, atque firmiter in animum inductis enunciativè; nec non agnitas, ac enunciatas præcisè, prout apparet in eisdem seu apprehensionibus, seu suspitionibus cum judicatis, & agnitis secundum se, ac reipsa; quæ differentia sunt subtiles quidem, sed magnæ tamen, & valde magnæ, atq; observationis, ac discretionis oppidò necessariæ. Alii confundere opiniones speculativas cum practicas, seu eas, quæ enunciant de natura, & conditione physica cujusque operationis, & materiæ circa quam, cum iis opinionibus, quæ enuntiant de honestate, & inhonestate ejusdem operationis hic, & nunc de licito, & illicito; peccato, & non peccato. Alii confundere opiniones materialiter tantum tutas cum iis, quæ sunt tute formaliter, seu proponentes, quod tutò agitur, & certum est tutò agi, cum indicentibus obligationem id ipsum agendi, & ad quod est incertū, an obligemur; nec non eligentes, ac agentes, quod tutum est, præcisè quia tutum est, cum eligentibus, ac agentibus id ipsum, quia obligatorium est, & necessarium ad salutem animæ. Alii confundere probabile quoad nomen tantum, & æquivocè, cum probabili reipsa, & univocè; atque theologicè probabile cum probabili academicè, rhetoricè, topicè. Alii confundere ignorantiam cum vincibilem, tum invincibilem, quarum altera absolvit, altera reprobat operantem sub opinione falsa, sive larga ea sit, sive stricta. Confudere, inquam, ignorantiam circa ea, quæ sunt de necessitate mediæ, cum ea ignorantia, quæ est circa necessaria necessitate præcepti tantum; & rursus ignorantiam circa ea quæ sunt, vel per se nota, vel evidentia per rationem naturalem, vel distinctè, ac manifestè revelata à Deo, cum ignorantia eorum, quæ sunt occultiora, atque ex prioribus illis dedu-

cuntur per consequentias difficiles, & anticipatio-
tiationes; neque adverterunt patem prænotatio-
cessitatem excusationis ex ignorantia invincibili pro
opinionibus falsis, sive strictis, sive largis, atque pro
operationibus directis formaliter per eandem falsam
utriusque generis opiniones. Ac demum per istas
ac tantas æquivocationes effectum est, ut quamplu-
rima omnis generis testimonia in locis non suis, quæ
suisque adulterata inducerentur; necnon ut aliqui
iique non pauci agerent ferventer de hac quæstione,
& de pertinentibus ad eandem tanquam subve-
nem repugnantes, cum tamen nil reipsa distinctè
ut animadvertit optime pro sæculo antea non Sylla-
ster ver. *Opinio*, ubi sic habet: *Primo* quartus, utrum
auditorum diversorum Magistrorum tenentium diversarum opi-
niones, quarum scilicet altera necessario est falsa, excusa-
tur, si sequantur opiniones suorum Magistrorum: Et dicitur
quod de hoc videntur esse opiniones. *¶* Non sunt. Quomodo
id verificet, exhibimus superius opportune.

ART. CCXLII. Mirum dico non est, quod magis
strofitas ista omnes, quas suis in locis adducere, ut
quanta potui diligentia removi, nonnullis interve-
runt in difficillima, abstrusissimaque quæstione. Verum
ego non tam pro aliena, quam pro mea potui
excusatione propria in paregon propositum secuti.
Speravi nimirum fore, ut patet facta distinctio fun-
na rei, de qua disserui, difficultate, facillime condi-
donarentur errata, quæcumque, & qualiscunque, ut
inter disserendum quoad substantiam, vel modum
commisisset deprehenderetur, quatenus erroribus
facillime vitatur, facillimè condonatur. Suffragan-
tur præterea mihi causæ aliæ dux, altera ex vultu,
altera ex necessitate scribendi, ob quas prænotare
ad veniam, & sperare possum, & experiri debui. U-
tilitatem efficaciter persuadent comparationes quas
institui in genere, & in specie ab *art. 213. usque ad art.*
223. rationes, quas comparando inibi ponderavi, &
consilium Gerlonis, D. Anton. & institutionis Cui.
Prædicatorum, quod exhibui *art. 213. & 217.* cum
ciali circa hanc quæstionem animadversione obte-
rata cum *Suar. art. 216.* Necessitas, quæ profectò pro-
vissima compulsa ad respondendum, atque coactum
fui, innotescit plus satis ex enormibus injuriis, quibus
Sinnichius superius memoratus, aliquæ nonnulli
turpissimè dehonestarunt, ob hanc sententiam
auctores catholicos, & numero plurimos, & doctri-
næ celebritate clarissimos, & pietate, meritisque
sanctimonia admodum venerabiles. Atque horum
defendendorum necessitati conferta insuper erat
causa mea propria, quæ cum respectu mei esset
levissima, pro justitia defensionis est gravissima.
Quod caput est veritatem, quæ sola est iusta
iusta benignitatis, ac severitatis, omnisciaque honestas
mensura, cujus propterea, & diligentissime indaganda
est, ac sincerissime profitenda, ac propugnanda iusti-
tissime studium in hac potissimum quæstione perso-
næ necessarium, honestissimumque esse communis hominum
superius *art. 41. & 42.* & quam denique hanc causam
inesse sententiæ, adhibita desuper omni pro viciis
diligentia, & accuratone, jam olim firmissimè cre-
didi, atque in dies firmius semper, ac firmius credo.
Veritatem, inquam, istam indefensam delictum
& non pro modulo meo tueri, ac conforere quod
cum labore, sæpiusque repetito avidè quæsi, &
liciter attigerim minima saltem aliqua ex parte,
& siquidem attigi, ut te quoque tan-

gant, quæ dixi.
